

saa hun bestemte sig til at svare. Der var her en Lejlighed, hvor hun kunde give sit Hjerte Luft uden at ydmyge sig. Og skønt hun ligesom i sit forrige Brev ikke med en Linje berørte deres personlige Forhold, følte hun, mens hun skrev, at hun dennegang med sine Ord forberedte det endelige Brud.

„Jeg har hidtil ikke følt nogen Trang til at følge den Opfordring, dine sidste Breve har givet, til at komme ind paa en Sag, som aabenbart paany optager dig meget, — jeg mener dit Forhold til Kristendommen. At min Tavshed dog ikke skyldes Mangel paa Deltagelse, har du maaske af dig selv forstaaet; men det er mere og mere bleven min Overbevisning, at der er Spørgsmaal, som det er frugtesløst at diskutere. Navnlig gælder det vist, hvor Talen er om Troessager, at vi ikke lader os paavirke af Ræsonnementer. Vi faar den Tro, som Omstændighederne skaber for os. Vort Organ for det religiøse udvikler sig ligesaa naturbestemt som Hjerte og Nyrer, og al kunstig Indgriben for at modvirke f. Eks. en arvelig Disposition har vist kun til Følge, at den hele Organisme svækkes.

„I dit sidst modtagne Brev læser jeg imidlertid mellem Linjerne et direkte Spørgsmaal til mig, og dette kræver et Svar, — om ikke af anden Grund, saa for at du ikke skal udlægge min Tavshed som en stiltiende Indrømmelse.

„Mit eget Forhold til Kristendommen er naturligvis i ikke mindre Grad end dit bestemt ved min Fødsel og min Opdragelse. Fra jeg var en ganske lille Pige, har den Forfølgelse, som den kristne Kirke indtil de seneste Tider har iværksat overfor det Folk, jeg tilhører, vakt Hævnfølelser hos mig. Og dog tror jeg næsten, at jeg vilde være i Stand til at skrive alt dette i Glemmebogen, dersom jeg kunde faa Øje paa Kirkens Velgerninger overfor den øvrige Menneskehed. Men hvorsomhelst jeg læser i dens totusindaarige Historie, finder jeg under Fromhedens Maske den samme lumske og tyranniske Forfølgelseslyst, den samme koldblodige Ligegyldighed for Midlerne, naar blot Magtbegæret tilfredsstilles. Aldrig har nogen aandelig Bevægelse i den Grad taget de sletteste menneskelige Egenskaber i sin Tjeneste. Og derfor — udelukkende derfor — har den kristne Kirke vundet sin store Udbredelse.

„Det er mig fuldkommen ubegribeligt, ja det ubegribeligste af alt, at retskafne Mennesker, der er i Stand til at læse og tænke, ikke væmmes ved dette Troessamfund, under hvis Vinger den hæsligste Undertrykkelse, den mørkeste Uvidenhed,